DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I DANMARK[1]

Industriproduktionen.

Bevægelserne i indekset for den samlede industriproduktion i den forløbne del af 1952 synes i hovedsagen at have været af sæsonmæssig karakter. Dette gælder både stigningen fra januar til maj og faldet i de følgende to måneder, der androg ca. 30 %, det samme som i de foregående to år.

Industriproduktionen som helhed har imidlertid ligget på et ikke uvæsentligt lavere niveau end i de tilsvarende måneder i 1951, nemlig i gennemsnit for perioden januar–juli ca. 8 % lavere. Afstanden mellem niveauet i 1951 og i 1952 indsnævredes fra 11 % i januar til 5 % i juni, men forøgedes igen i juli til 8 %. Man kan dog næppe drage videregående slutninger af denne tilsyneladende forværrelse, der kan skyldes forskydninger i feriens placering og muligvis skal ses på baggrund af, at produktionsnedgangen fra maj til juni i år var mindre end i både 1950 og 1951. Betragter man produktionen i de to måneder juni og juli under eet, var nedgangen i forhold til 1951 i hvert fald kun 6 % mod 7 % i maj. Det bør dog bemærkes, at nedgangen i juli i sammenligning med juli 1951 var særlig stærk i jern- og metalindustrien (20 % mod 9 % i juni) og som følge deraf i produktionsmiddelindustrien (11 % mod 4 % i juni).

Indsnævringen af afstanden mellem produktionsniveauet i 1951 og i 1952 i årets første halvdel skyldtes navnlig udviklingen af *konsumvareproduktionen,* der i juni kun var 4 % mindre end i juni 1951, medens der fra januar 1951 til januar 1952 var et fald på 14 %. En tilsvarende sammenligning for *produktionen af kapitalgoder* giver derimod som resultat, at nedgangen fra 1951 til 1952 i hver af de 6 måneder lå omkring 4 %. Her må det dog erindres, at nedgangen i produktionen af konsumvarer begyndte allerede i april kvartal 1951, medens omslaget i produktionsmiddelindustrien først indtrådte i slutningen af året. Udgangspunktet ved sammenligningen er derfor i det sidste tilfælde de endnu voksende produktionstal i 1951.

Den relativt gunstige udvikling af konsumvareproduktionen skyldes i første række *beklædningsindustrien,* hvor produktionen er steget stærkt og i juni og juli var ca. 30 % større end i de samme måneder i fjor, medens den i januar var næsten 20 % mindre end i januar 1951. Den forbedring af afsætningsmulighederne på dette område, som disse tal er udtryk for, har også i nogen grad sat sig spor i *tekstilindustrien,* der dog fremdeles er den industrigruppe, hvor depressionen er mest udpræget. Produktionsnedgangen i første halvdel af året i forhold til det tilsvarende tidsrum i 1951 og 1950 var her ikke mindre end henholdsvis

[1] Se også tabelbilaget bag i heftet.

22 og 25 %. I to industrigrupper var produktionen i første halvår større end i 1951, nemlig i *sten-, ler- og glasindustrien* (2 %) og i *transportmiddelindustrien* (8 %), men dette var som nævnt ikke tilstrækkeligt til at forhindre en nedgang i indekset for produktionsmiddelindustrien, der påvirkedes stærkt af udviklingen i *jern- og metalindustrien*. Selv om man ser bort fra faldet i juli, der bragte produktionen ned på 20 % under niveauet i juli 1951, træder nedgangslinien i denne vigtige gruppe af industrier tydeligt frem, idet produktionen i hver af månederne marts–juni var 9–10 % mindre end i 1951 mod kun 4–5 % i januar –februar.

Landbruget.

Ligesom industriproduktionen var også *produktionen af animalske landbrugsvarer* en del mindre i første halvår 1952 end i den samme periode i fjor, nemlig ca. 10 %. Kun osteproduktionen viste fortsat fremgang (8 %), medens mælke- og smørproduktionen gik ned med henholdsvis 8 og 12 %, og ægproduktionen var omtrent uforandret (÷ 2–3 %). Kødproduktionen var 6 % og *flæskeproduktionen* 15 % mindre end i første halvår 1951, men flæskeproduktionen, der var faldet fra 34 mill. kg i januar til 25 mill. kg i maj, steg i juni pludselig igen til 34 mill. kg og lå dermed også på samme niveau som i juni 1951. Denne stigning var hovedårsagen til, at det samlede mængdeindeks for den animalske landbrugsproduktion gik op fra 109 i maj til 119 i juni, hvilket kun var 6 % under niveauet i juni 1951, medens den relative nedgang i forhold til 1951 i de første 5 måneder af 1952 var næsten dobbelt så stor. I juli fortsattes stigningen i flæskeproduktionen, der nåede op på næsten 38 mill. kg, men på grund af sæsonmæssig tilbagegang i produktionen af mejeriprodukter og æg gik den samlede animalske landbrugsproduktion tilbage til 114, det samme som i juli 1951.

Baggrunden for den stærke stigning i svineslagtningerne i den sidste tid er den *udvidelse af svinebestanden,* som har fundet sted i indeværende år. På grundlag af materialet fra landbrugstællingen er svinebestanden pr. 12. juli beregnet til 3.632.000, en stigning på 277.000 i løbet af de godt halvanden måned siden svinetællingen den 24. maj, medens der fra 5. april til 24. maj var en stigning på 118.000. I løbet af kun ca. 3 måneder var svinebestanden altså blevet forøget med henved 400.000 eller ca. 12 %. En nedgang i antallet af drægtige søer fra 297.000 i maj til 284.000 i juli kunne imidlertid tyde på, at tempoet i stigningen var ved at sagtne. Som det fremgår af nedenstående tabel, udviklede forholdet mellem flæskeprisen og prisen på foderkorn sig i de første 7 måneder af indeværende år på en måde, der var særdeles gunstig for svineavlens rentabilitet. *Den nye baconoverenskomst,* som den 27. august blev afsluttet mellem eksport-svineslagteriernes salgsforening og det britiske levnedsmiddelministerium, vil imidlertid medføre en nedgang i andelsslagteriernes landsnotering fra 4.70 til 4.30 kr. pr. kg slagtet vægt. Ifølge den nye aftale, der gælder for to år indtil oktober 1954, har England som hidtil ret og pligt til at aftage 90 % af Danmarks eksportoverskud af bacon, og prisen er for det første år fastsat til 4.81 kr. pr. kg, medens der for det andet år er åbnet mulighed for en nedsættelse eller forhøjelse af denne pris med indtil 10 %. I den foregående

	Prisnoteringer		Forholdet mellem flæske- og bygpris	Svinebestand	
	Flæsk Kr. pr. 100 kg.	Byg Kr. pr. 100 kg.		1000 stk.	Heraf drægtige Søer 1000 stk.
1949 gstl.	407	44.84	9.07	2684[1]	225[1]
1950 „	391	50.78	7.69	3225[1]	268[1]
1951 „	424	64.40	6.58	3200[1]	211[1]
Dec. 1951	450	70.00	6.43	3229	203
Jan. 1952	450	68.88	6.53		
Febr. „	450	67.85	6.63	3319	224
Marts „	450	68.38	6.58		
April „	450	64.38	6.99	3237	277
Maj „	453	58.70	7.72	3355	297
Juni „	467	57.56	8.11		
Juli „	470	54.38	8.64	3632	284
Aug. „	470	56.62	8.30		

[1] Juli.

overenskomst var det aftalt, at de første 110.000 tons bacon, der leveredes til England i 1951–52, skulle betales med 5 kr. pr. kg og leverancer herudover med 5.71 kr. pr. kg, og gennemsnitsprisen ventes at blive ca. 5.20 kr. pr. kg, således at baconprisen i 1952–53 vil komme til at ligge ca. 8 % lavere end i 1951–52, medens der fra 1950–51 til 1951–52 regnes med en stigning på ca. 17 %. Ved udgangen af august havde Danmark i indeværende kalenderår eksporteret 119.000 tons bacon til England mod 116.000 tons i de første 8 måneder i fjor, men den samlede udførsel af bacon og flæsk var gået ned fra 152.000 tons til 125.000 tons.

Medens slagterierne måtte gå med til en nedsættelse af baconprisen, lykkedes det derimod mejeribrugets repræsentanter den 19. august at gennemføre *en forhøjelse af prisen for dansk smør til England* i det kommende år (1. oktober 1952 –1. oktober 1953) fra 5.98 til 6.42 kr. pr. kg. Det drejede sig her ikke som ved baconforhandlingerne om afslutning af en ny kontrakt, men om den årlige fastsættelse af prisen i henhold til den gældende langtidsaftale, og forhøjelsen svarer til de 7½ %, der i langtidsaftalen er sat som maksimum for prisændringer i op- eller nedadgående retning fra det ene år til det andet. Forinden havde England iøvrigt indrømmet både Australien og New Zealand en 7½ %'s forhøjelse af smørprisen. Nedgangen i smørproduktionen i sammenligning med i fjor, der i hovedsagen er en følge af mindre malkekvæghold, har medført en endnu stærkere procentvis tilbagegang i udførslen af smør, der i de første 8 måneder af 1952 kun androg 83.000 tons mod 101.000 tons i det tilsvarende tidsrum i fjor. På hjemmemarkedet synes stigningen i smørprisen, der fulgte efter ophævelsen af prisbindingen, ikke at have påvirket forbruget.

Nedgangen i produktionen og udførslen af smør hænger dog også sammen med den stigende osteproduktion, og udførslen af ost nåede i de første 8 måneder af 1952 op på 35.600 tons mod 25.900 tons i samme periode i 1951. Ægeksporten har haft et lignende omfang som i fjor, og det samme gælder eksporten af hornkvæg.

Husdyrbestanden.
(1000 stk.)

	15. juli 1950	14. juli 1951	12. juli 1952
Heste ialt	502	465	423
Heraf hopper	239	232	219
Hornkvæg ialt	3053	3110	3057
Heraf malkekøer	1577	1584	1473
Svin ialt	3235	3200	3632
Heraf søer	399	340	439
Høns ialt	25548	22250	23416
Heraf høner	11508	9766	9669

Hvad grundlaget for den animalske landbrugsproduktion i det kommende år angår, synes *kornhøsten* efter afgrødebedømmelserne pr. 1. september, da høsten og indbjergningen de fleste steder var afsluttet, at ville give et ikke uvæsentligt større udbytte end i 1951, og også rodfrugtafgrødernes tilstand bedømtes gennemgående noget gunstigere end på samme tid i fjor.

Bygge- og anlægsvirksomhed.

Byggeriet har, ligesom både industri- og landbrugsproduktionen, i den forløbne del af 1952 været af mindre omfang end i 1951. Hvad *det fuldførte byggeri* angår, var det, målt efter etageareal, i første halvdel af året ca. 10 % mindre end i første halvår 1951 til trods for, at det ikke-erhvervsmæssige (herunder det militære) byggeri steg fra 71.000 m² til 141.000 m² og altså fordobledes. For beboelsesejendomme var der en nedgang fra 783.000 m² til 647.000 m² (17 %) – fra ca. 9000 til ca. 8000 lejligheder – og for erhvervsejendomme fra 413.000 m² til 360.000 m² (13 %). Imidlertid har der i de første 6 måneder af året været en stærk opgang i det påbegyndte byggeri såvel i forhold til første halvår 1951 som – og navnlig – i forhold til det færdiggjorte byggeri i første halvdel af indeværende år, med det resultat, at det samlede byggeri under opførelse ved udgangen af juni i år kun var en ubetydelighed mindre end på samme tid i fjor. Som det fremgår af nedenstående tabel var nedgangen dog stadig forholdsvis stor for erhvervsejendomme, nemlig ca. 17 %, medens der for beboelsesejendomme kun var en tilbagegang på ca. 3 %, og det ikke-erhvervsmæssige byggeri kunne opvise en stigning på næsten 20 %. Det kan tilføjes, at for byerne med forstæder og landkommuner med større bymæssig bebyggelse viser en skønsmæssig opgørelse, at der i juli kvartal ventes påbegyndt et samlet etageareal på 596.000 m², heraf et boligbyggeri på godt 5200 lejligheder, mod et faktisk påbegyndt byggeri på 451.000 m² i de samme områder i juli kvartal i fjor.

Som nævnt i det foregående hefte af „Økonomi og Politik" har der af hensyn til de militære anlægsarbejder været gennemført en begrænsning af *den civile offentlige anlægsvirksomhed*. De militære arbejder har imidlertid ikke kunnet bringes til udførelse så hurtigt, som man havde håbet, og regeringen har

Byggevirksomheden i 1. halvår 1952[1].

	Beboelsesejendomme		Erhvervs-ejendomme	Ikke-erhvervs-ejendomme	Ialt
	Etageareal 1000 m²	Antal lejligheder	Etageareal 1000 m²	Etageareal 1000 m²	Etageareal 1000 m²
Under opførelse 1/1 1952	1457	17500	622	447	2526
Fuldført 1. halvår 1952 ...	647	8100	360	141	1148
Påbegyndt „ „ ...	1013	11900	466	172	1651
Under opførelse 1/7 1952	1823	21300	728	478	3029
„ „ „ 1951	1898	22100	879	401	3178

[1] Omfatter ny- og tilbygninger, men bortset fra lejlighedsopgørelserne ikke ombygninger. Reparationsvirksomhed er heller ikke medtaget.

derfor besluttet at frigive civile offentlige anlægsarbejder til et beløb af ca. 130 mill. kr., således at der skabes øgede beskæftigelsesmuligheder i vintermånederne. Desuden vil der blive iværksat vejfondsarbejder til 30 mill. kr. og landvindingsarbejder til 15 mill. kr., og det er hensigten at anvende 15 mill. kr. til beskæftigelsesarbejder i områder med særlig stor ledighed. For at modvirke sæsonledigheden i byggefagene til vinter *ophæves desuden en række restriktioner på byggeriet:* sommerhusbyggeriet gives fri, det tillades at opføre lejligheder med et etageareal på over 130 m², og alt byggeri til private erhvervsformål inden for industri og håndværk fritages for materialeregulering.

Beskæftigelsessituationen.

Som følge af nedgangen i den økonomiske aktivitet på de fleste områder har arbejdsløsheden i indeværende år måned for måned ligget på et højere niveau end i fjor. I slutningen af juli var det samlede antal ledige arbejdsløshedskassemedlemmer ca. 49.000, hvilket giver en arbejdsløshedsprocent af 7.5 mod 5.5 i juli 1951, men medens der mellem juni og juli i fjor var en stigning i arbejdsløsheden, var der i samme tidsrum i år et mindre fald, således at den langsomme nedgang i arbejdsløsheden, der har kendetegnet udviklingen i tiden siden vinterens ophør, fortsattes. Dette gælder dog kun det samlede antal arbejdsløse. For *egentlige arbejdsløse* – arbejdsløse, der har været ledige i 7 dage eller derover – steg ledighedsprocenten fra 3.3 i juni til 3.7 i juli. Imidlertid har det vist sig, at denne stigning var af forbigående natur. I de følgende uger var der en ret stærk nedgang i antallet af egentlige arbejdsløse, og i begyndelsen af september var det samlede antal arbejdsløse gået ned til godt 46.000. Herved er afstanden mellem ledighedsniveauet i år og i fjor, da arbejdsløsheden var voksende, blevet formindsket.

Iøvrigt fremgår det af arbejdsløshedsprocenterne for *de enkelte kasser,* at der kun i ganske få tilfælde var tale om fremgang i beskæftigelsen i forhold til i fjor. I god overensstemmelse med udviklingen af produktionen finder man dog en nedgang i ledigheden for keramikere og skibstømrere, ligesom den tidligere indtrådte stigning i beskæftigelsen i tobaksindustrien er fortsat. Af tobaks-

arbejderne var i juli kun 9.6 % ledige mod 39.3 % i juli 1951. Også sukkervarearbejderne havde mindre ledighed end i 1951, nemlig 7 % mod 8.6 %. Hvad arbejdsløshedens lokale fordeling angår, har stigningen i sammenligning med 1951 været stærkest i landdistrikterne (8.9 % mod 5.1 %), navnlig i Nordjylland (15.1 % mod 5.8 %).

Prisudviklingen.

Det fornyede fald i *engrospriserne,* som satte ind i begyndelsen af 1952, har været fortsat måned efter måned, og i august lå engrospristallet 26 points eller næsten 7 % lavere end i januar. I den sidste tid har nedgangen dog indskrænket sig til et par points om måneden, og i adskillige varegrupper har priserne været opadgående. Dette gælder således *animalske levnedsmidler,* der er steget fra 294 i april til 321 i august, og *huder, læder* og *skotøj,* der gik op fra 292 i maj til 315 i august.

Derimod er nedgangen fortsat for *brændsel* og *mineralske olier,* der i august var faldet til 440 mod 516 i december 1951, for *træ* og *papir,* der i samme tidsrum gik ned fra 631 til 465, og for *kemisk-tekniske varer,* hvor prisfaldet har vedvaret uafbrudt siden september 1951, da indekset beregnedes til 294, medens det i august 1952 blev opgjort til 257. I gruppen *tekstil* og *konfektion* var der i juli en stigning på 2 points, men i august et fald på 3 points, og siden januar var prisindekset for denne gruppe gået ned fra 337 til 313. I *foderstofgruppen* steg priserne fra 440 i juli til 445 i august, mod 523 i december, medens omvendt *vegetabilske levnedsmidler* gik ned fra 365 til 360 som følge af de lavere afleveringspriser for hvede og rug af den nye høst. Endvidere kan nævnes, at der i august var et ret betydeligt prisfald for *gødningsstoffer* på grund af prisnedsættelse på dansk superfosfat – det første prisfald for denne gruppe siden september 1951 – og at *bygningsmaterialer (ekskl. træ),* der var gået ned fra 275 i maj til 268 i juli, i august igen steg til 269. Også det særlige *byggeomkostningsindeks* lå højere i august end i juli; efter at det fra april til juli var gået ned med 5 points, steg det i august med 2 points til 277 (august 1939 = 100).

Som helhed må prisudviklingen i de sidste måneder siges at have været fordelagtig for den danske økonomi. Medens priserne på importvarer er faldet yderligere, er eksportvarernes priser gået op, hvorved *bytteforholdet i udenrigshandelen* er forbedret. I august i år var det således (beregnet på basis af de månedlige noteringer, der indgår i engrospristallet) steget til 79 mod 65 på samme tid i fjor. To faktorer har bidraget til dette resultat: prisnedgangen på de internationale råvaremarkeder og faldet i skibsfragterne. Siden april har hovedtendensen på verdensmarkederne dog flere gange skiftet retning, og som helhed lå de internationale råvarepriser i begyndelsen af september omtrent på samme niveau som i april, siden begyndelsen af august med faldende tendens. Nedgangen i fragterne fortsatte derimod med uformindsket styrke. For juli er *fragtratetallet,* der belyser bevægelsen i de danske fragtrater inden for trampfarten, beregnet til 136 (januar–marts 1949 = 100), hvilket var mere end 40 % under tallet for december 1951, da faldet begyndte.

Detailpristallet i juli viste fortsat nedgang i udgiften til beklædning. Ialt var udgiftsposten „klæder, fodtøj, vask" gået ned med 13–14 % i sammenligning med juli 1951. Fra april til juli var der desuden et ikke uvæsentligt fald i udgiften til brændsel. Disse udgiftsnedgange opvejedes imidlertid af stigende udgifter til fødevarer, og da udgiftsposten „skatter", der kun reguleres en gang om året, desuden – hovedsagelig som følge af indkomststigningen – gik op med ikke mindre end 182 kr. til 1235 kr. for „pristalsfamilien", steg pristallet til 378 mod 373 i april og 372 i januar (juli 1914 = 100). Juli-pristallet er ligesom januar-pristallet lønregulerende. Det hidtidige dyrtidstillæg for arbejderne svarede til et pristal på 369, og da overenskomsterne bestemmer, at en stigning på 6 points berettiger til en portion dyrtidstillæg, er timelønnen for mænd, kvinder og ungarbejdere fra 1. september forhøjet med henholdsvis 5, 4 og 2 øre. Også tjenestemændene i stat og kommune får endnu en portion reguleringstillæg fra og med 1. oktober.

Iøvrigt viser den netop offentliggjorte statistik over *arbejdslønnen* i januar kvartal – altså før de nye overenskomster i foråret – at den gennemsnitlige timefortjeneste for samtlige arbejdere i hele landet var faldet til 357 øre fra 360 øre i oktober kvartal 1951 (efter Statistisk Departements standardberegning, hvorved virkningen af forskydninger i sammensætningen af arbejdsstyrken elimineres). Denne nedgang fandt sted til trods for, at dyrtidstillægget pr. 1. marts forøgedes med en portion, hvilket påvirkede timefortjenesten i januar kvartal med 1–2 øre i opadgående retning. Nedgangen fra oktober kvartal til januar kvartal er imidlertid et sæsonfænomen, som skyldes de forholdsvis store udbetalinger af akkordoverskud, der i oktober kvartal finder sted i bygge- og anlægsfagene. I ovennævnte tal for den gennemsnitlige timefortjeneste er ikke medregnet de særlige tillæg som overarbejdstillæg, holdskiftetillæg, smudstillæg o. s. v., ej heller feriegodtgørelse. Medregnes disse tillæg, stiger den gennemsnitlige timefortjeneste i januar kvartal til 381 øre.

Udenrigshandel og betalingsbalance.

Statistisk Departement, der hidtil kun har offentliggjort årsopgørelser over *kapital- og betalingsbalancen* over for udlandet, har nu påbegyndt en regelmæssig offentliggørelse af kvartalsvise opgørelser af betalingsbalancen, og den første af disse, der gælder januar kvartal 1952 og de fire kvartaler i 1951, foreligger nu. Det bemærkes, at en væsentlig del af det materiale, der ligger til grund for årsopgørelsen, kun indsamles en gang om året, og at kvartalsopgørelserne derfor i endnu højere grad end årsopgørelsen bygger på skøn og beregninger.

Opgørelsen for januar kvartal 1952 viser, at der på balancen for varer og tjenester tilsammen var et underskud på 26 mill. kr.; heraf dækkedes 21 mill. kr. af Marshallhjælp, hvorved underskudet på de løbende poster gik ned til 5 mill. kr. For januar kvartal 1951 var de tilsvarende tal et underskud på varer og tjenester på 77 mill. kr., Marshallhjælp 100 mill. kr. og et overskud på de løbende poster på 23 mill. kr. Nedgangen i underskudet på balancen for varer og tjenester i sammenligning med januar kvartal 1951 svarede praktisk

Betalingsbalancens hovedposter.
(Mill. kr.)

	1. kvt. 1951	2. kvt. 1951	3. kvt. 1951	4. kvt. 1951	1. kvt. 1952
Løbende indtægter (netto)					
Samtlige varer og tjenester	÷ 77	÷ 290	÷ 122	202	÷ 26
Gaveydelser o. l.	100	134	89	98	21
Løbende poster ialt	23	÷ 156	÷ 33	300	÷ 5
Kapitaludgifter m. v. (netto)					
Afdrag på offentlige lån	94	25	7	36	71
Fremgang i bankernes valutastilling ...	÷ 56	÷ 127	6	339	100
Heraf E.P.U.	÷ 5	÷ 152	÷ 4	160	194
Andre kapitaludgifter samt fejl	÷ 15	÷ 54	÷ 46	÷ 75	÷ 176
Kapitaludgifter m. v. ialt	23	÷ 156	÷ 33	300	÷ 5

taget til stigningen i dansk skibsfarts nettoindtægter, medens der på de øvrige poster kun var sket små ændringer.

Af den omstændighed, at der i januar kvartal i år var ligevægt på de løbende poster, følger, at der ikke skete nogen ændring i de samlede nettopassiver over for udlandet. Af ovenstående tabel fremgår imidlertid, at der i kvartalets løb blev afdraget 71 mill. kr. på den offentlige langfristede gæld til udlandet, og at bankernes valutastilling samtidig forbedredes med 100 mill. kr., og der må derfor på de øvrige udenlandske mellemværender være sket en forringelse af nettostillingen af tilsvarende omfang. Det drejer sig formentlig hovedsagelig om forøgelse af gælden til udenlandske leverandører og formindskelse af tilgodehavender hos udenlandske kunder, en tendens, der også gjorde sig gældende i 1951, jfr. posten „andre kapitaludgifter samt fejl" i tabellen. I januar kvartal i år synes den private gældsættelse til udlandet imidlertid at have været ekstraordinært stor, hvilket antagelig må ses i forbindelse med omslaget fra merudførsel i de sidste måneder af 1951 til en betydelig merindførsel i de første måneder af 1952, idet der normalt må regnes med en vis kredit i udenrigshandelen. Endvidere er der formentlig sket spekulative kapitalbevægelser af væsentligt omfang i forbindelse med uroen om pundet og franc'en. I april kvartal ser det derimod ud til, at der ikke er foregået nævneværdige private kapitalbevægelser. Underskudet på betalingsbalancens løbende poster kan formentlig sættes til et halvt hundrede mill. kr., hvilket sammen med offentlige afdragsbetalinger af samme størrelse modsvarer den forringelse af bankernes valutastilling med ca. 90 mill. kr., som fandt sted i april kvartal.

Selv om der må regnes med et underskud på betalingsbalancens løbende poster på et halvt hundrede mill. kr. i april kvartal, vil det ses, at der er tale om en meget stor forbedring i sammenligning med april kvartal i fjor, da der bortset fra Marshallhjælpen var et underskud på 290 mill. kr. April kvartal i fjor viste en merindførsel på 502 mill. kr. mod i år 273 mill. kr., hvilket også

Bankernes nettogæld (÷) og nettotilgodehavender (+) i udlandet.
(Mill. kr.)

	Nationalbanken ialt	heraf EPU-valuta	heraf anden valuta	Private banker	i alt (kol. 1 + kol. 4)
Ultim. aug. 1951	÷ 300	÷ 453	+ 153	÷ 99	÷ 399
„ dec. „	+ 24	÷ 266	+ 290	÷ 54	÷ 30
„ jan. 1952	+ 22	÷ 170	+ 192	÷ 37	÷ 15
„ febr. „	+ 90	÷ 69	+ 159	÷ 76	+ 14
„ marts „	+ 118	÷ 72	+ 190	÷ 49	+ 69
„ april „	+ 98	÷ 106	+ 204	÷ 58	+ 40
„ maj „	+ 84	÷ 144	+ 228	÷ 57	+ 27
„ juni „	+ 35	÷ 200	+ 235	÷ 56	÷ 21
„ juli „	+ 108	÷ 136	+ 244	÷ 62	+ 46
„ aug. „	+ 125	÷ 157	+ 282	÷ 44	+ 81
Medio sept. „	+ 141				

var noget mindre end merindførslen i januar kvartal i år, der var på 294 mill. kr. Langt over halvdelen af merindførslen i april kvartal i år faldt imidlertid på april måned, og for de tre måneder maj–juli androg merindførslen kun 160 mill. kr., således at der i denne periode må antages at have været overskud på betalingsbalancens løbende poster. I denne forbindelse kan nævnes, at valutastillingen i juli og august forbedredes med ialt 102 mill. kr., og at nationalbankens valutabeholdning i første halvdel af september yderligere forøgedes med netto 16 mill. kr. til 141 mill. kr., jfr. ovenstående oversigt, der også viser, at forbedringen i valutastillingen siden juni er fremkommet såvel ved nedgang i gælden til E.P.U.-landene som ved fortsat stigning i beholdningen af anden valuta.

Betragter man *udenrigshandelen* i de første 7 måneder under eet, udgjorde specialindførslen 3942 mill. kr. og udførslen 3335 mill. kr., hvilket giver en merindførsel på 607 mill. kr. I forhold til de samme måneder i 1951 gik indførslen tilbage med 220 mill. kr., udførslen steg med 92 mill. kr., og der var følgelig en nedgang i merindførslen på 312 mill. kr. Endnu i januar kvartal var både indførsel og udførsel væsentlig større end i januar kvartal i fjor, men i de følgende måneder ændredes billedet stærkt, især for importens vedkommende. Sammenligner man perioden januar–april 1951 og 1952 (på grund af, at påsken i 1951 faldt i marts og i 1952 i april, er dette at foretrække for en sammenligning mellem januar kvartal i de to år), var importen i 1952 i gennemsnit pr. måned ca. 20 mill. kr. større end i 1951, men i de følgende 3 måneder var der i forhold til sidste år en tilbagegang på over 100 mill. kr. pr. måned. Det viser sig da også ved en sammenligning af de indførte varemængder, at råstofimporten – i god overensstemmelse med nedgangen i produktionen – på de fleste områder – vigtige undtagelser er kul, koks, benzin og brændselsolie – har været mindre i den forløbne del af 1952 end i den tilsvarende periode i 1951. Hvad eksporten angår, var den i de fire første måneder af 1952 i gennemsnit pr.

måned næsten 50 mill. kr. større end i januar–april 1951, medens der i maj–juli var en ubetydelig nedgang i sammenligning med maj–juli 1951. I juli var eksporten dog pâny større end i 1951, og som allerede nævnt var der i de første 7 måneder i år en fremgang i eksporten på 92 mill. kr. fra i fjor.

I modsætning til råstofimporten har importen af forbrugsvarer været større end i 1951, hvilket formentlig må ses på baggrund af *den fremadskridende liberalisering* af handelen med O.E.E.C.-landene. Efter at den i august er blevet udvidet til at omfatte værkstedsværktøj, visse sanitetsartikler, kontormaskiner og telefon- og telegrafmateriel, er Danmark nu nået op på en samlet liberaliseringsprocent af 78, nemlig for næringsmidler 75 %, for råvarer 94 % og for bearbejdede varer 66 %, når de varer, for hvilke der gælder deponeringsordninger, medtages blandt de liberaliserede varer.

En anden handelspolitisk foranstaltning, som for nylig er trådt i kraft, er en *præmiering af dollareksporten,* der er fremkaldt af tilsvarende foranstaltninger i andre lande. Princippet i ordningen er, at eksportører af danske varer mod betaling i dollars får ret til at købe „blød" valuta svarende til 10 % af det indtjente dollarbeløb. Den således erhvervede valuta kan derpå anvendes til indkøb af en række varer, som ellers ikke kan frit importeres, idet der først og fremmest er tænkt på personbiler.

Om udviklingen af handelen med U.S.A. kan iøvrigt oplyses, at eksporten i de første 7 måneder af 1952 androg 122 mill. kr. mod 83 mill. kr. i samme tidsrum i 1951, medens importen fra U.S.A. var af nøjagtig samme størrelse som i fjor, nemlig 406 mill. kr.

Lagerbeholdningerne.

Det stærke fald i indførslen i april kvartal skyldtes i overvejende grad nedgang i de importerede varemængder, idet kvantumsindekset for importen (1949 = 100) er beregnet til 107 mod 119 i januar kvartal, medens indekset for enhedsværdien af de indførte varer kun gik ned fra 146 til 142. Indførslens kvantum i januar kvartal var imidlertid væsentlig større end i de to foregående kvartaler, og lagertællingen den 30. juni viser, at *beholdningerne af råvarer m. v.* som helhed ikke var gået nævneværdigt tilbage siden udgangen af 1951, og at der i sammenligning med medio 1951 var en fremgang på 18 %. Lægger man priserne i 1947 til grund, var værdien af de optalte lagerbeholdninger ganske vist faldet fra 1245 mill. kr. ved udgangen af 1951 til 1076 mill. kr. i juni i år eller med 13.5 %, men ser man bort fra nedgangen i sukkerbeholdningerne, der var af sæsonmæssig karakter, var tilbagegangen kun godt 3 %. For de fleste varegrupper var nedgangen i lagerbeholdningerne i første halvår 1952 dog betydeligt større end dette gennemsnit, hvilket imidlertid opvejedes af stigninger for oljefrø m. m., brændsel og mineralske olier samt jern og stål. Specielt kan nævnes, at beholdningerne af kul og udenlandske koks og cinders var næsten dobbelt så store som på samme tid i fjor.

Pengeforholdene.

Den talmæssigt mest betydelige ændring på *nationalbankens balance* i de sidste måneder var en nedgang på statens reguleringskonto i juni på næsten 300 mill. kr. Denne bevægelse på reguleringskontoen var en følge af loven af 7. juni, der bestemte, at af det beløb på 589 mill. kr., som pr. 31. december 1951 stod opført på Marshallhjælpens gavekonto, skulle 300 mill. kr. anvendes til udlån til erhvervslivet, medens resten skulle afskrives på reguleringskontoen. Passivposten „finansministeriets konto i henhold til særlige love" formindskedes derfor med et tilsvarende beløb som reguleringskontoen. Hvad statens mellemværende med nationalbanken iøvrigt angår, udviste finansministeriets løbende konto ultimo august en nettogæld til banken på 78 mill. kr. mod ultimo juni et nettotilgodehavende på 67 mill. kr. Nedgangen i statens gæld til nationalbanken fra 465 mill. kr. ultimo december 1951 og forvandlingen af gælden til et tilgodehavende er altså afløst af en modgående bevægelse. Som nævnt i sidste hefte af „Økonomi og Politik" stod nedgangen i statens gæld til banken på denne konto i årets første måneder i forbindelse med bankens overtagelse af store poster statsobligationer, men siden april er der ikke sket nævneværdige ændringer i bankens obligationsbeholdning. Derimod har der i de sidste måneder været en ret stærk stigning på foliokontoen, der væsentlig omfatter pengeinstituternes kassebeholdninger, nemlig fra 927 mill. kr. i juni til 1081 mill. kr. i august, medens seddelomløbet i samme tidsrum formindskedes med knap 40 mill. kr. Alt i alt synes der derfor at være sket en stigning i den samlede pengeforsyning, hvilket er i god overensstemmelse med bedringen af valutastillingen, som har medført et stigende salg af udenlandsk valuta til nationalbanken.

På *de private bankers balance* er de vigtigste ændringer siden udgangen af maj en forøgelse af udlånene med noget over 100 mill. kr. og en næsten lige så stor opgang i samlede indlån, medens obligations- og aktiebeholdningen reduceredes med 30 mill. kr. Da de store sparekassers obligations- og aktiebeholdning i samme tidsrum formindskedes med henved 15 mill. kr., synes pengeinstitutterne således i de sidste 3 måneder at have været nettosælgere af obligationer, men til trods herfor lå *obligationskursindekset* i juli på samme niveau, 88 (1935 = 100) som i maj og var uforandret i august. Det samlede indeks for *aktiekurserne,* der var faldet fra 117 i februar til 114 i juni, har ligeledes været stigende og var i august 115. I betragtning af det voldsomme fald i fragtraterne, er det særlig bemærkelsesværdigt, at også rederiaktierne har deltaget i den opadgående bevægelse, og at kursindekset for rederiaktier kun var lidt lavere i august end i februar, nemlig 209 mod 220.

25.9.1952.